

Kære medlem,

Siden sidste udgave af "Information om din pension" har pengemarkederne gået op og ned. Hvor vi i juni og juli så pæne stigninger, har markederne været urolige i både august og september. Denne trend har naturligt også kunne ses på fondens afkast for samme periode.

Renterne er tilsyneladende den primære årsag. Der er usikkerhed om, hvorvidt det er slut med renteforhøjelser, og ikke mindst, hvor længe renterne skal forblive høje. Hertil er der usikkerhed om, hvad der sker med økonomien i både de store vestlige lande og Kina, og endelig er der usikkerhed om finanspolitikken i USA.

De finansielle markeder har formentlig nu opgivet forestillingen om, at renterne hurtigt vil falde igen. Dette bekræftes af centralbankerne, der vurderer, at renten formentlig vil være på nuværende niveau et godt stykke tid endnu. De fleste analytikere er dog enige om at slå koldt vand i blodet, og at renten igen vil falde, men nok ikke til de meget lave niveauer vi tidligere har set.

I information om din pension vil man som vanligt se fondens formuesammensætning og afkast for 2023 frem til og med udgangen af september måned.

Du vil også kunne læse professor Michael Møllers artikel "Formue, rente og risiko".

Vi har igen medtaget information om Life Cycle modellen, og at årgang 1964 og 1974 skifter risikogruppe i 2024 medmindre, der gøres noget aktivt.

For øvrige er det måske en god anledning til at tjekke, at man står i den risikogruppe, som man ønsker. Der kan nemlig være individuelle forhold der gør, at man ønsker at afvige fra den indplacering Life Cycle modellen ellers foreskriver.

Primo december indsætter fonden automatisk et beløb på din Aldersopsparingsordning. Du har dog mulighed for at sige nej til dette, hvilket kan give god mening hvis du har en Aldersopsparing i din bank etc. Under alle omstændigheder anbefaler jeg, at du læser artiklen om netop dette emne i denne udgave af Information om din pension.

Fonden er i proces om at blive underlagt tilsyn af Finanstilsynet, forventeligt pr. 1. januar 2025, hvorfor der ligeledes bringes en kort artikel om denne proces. I dag er fonden underlagt Forsvarsministeriets tilsyn.

Desuden er der en kort notits om medarbejderændringer i fonden.

Sidst men ikke mindst er der vigtige oplysninger om åbnings-tider og udbetalingsfrister ved årsskiftet 2023-2024.

God læselyst.

Med venlig hilsen

**Pernille Reuter Eriksen
Formand**

FORMUENS SAMMENSÆTNING OG AFKAST 30-09-2023:

	01-01-2023	30-09-2023	Afkast i pct.
Risikoafdelingen	pct. Fordeling	pct. Fordeling	Året til dato
Danske Aktier	23,00%	18,30%	6,80%
Udenlandske Aktier	74,20%	78,20%	13,30%
Erhvervsobligationer	1,80%	0,60%	4,90%
Ejendomme	0,00%	0,00%	0,00%
Bankindestående	1,00%	2,90%	4,90%
Risiko afd. Formue - før omk.	100,00%	100,00%	11,83%

	01-01-2023	30-09-2023	Afkast i pct.
Obligationsafdelingen	pct. Fordeling	pct. Fordeling	Året til dato
Stat og Realkredit obligationer	88,60%	89,10%	-3,70%
udenlandske obligationer	0,00%	0,00%	0,00%
Indeksobligationer	6,20%	5,70%	4,20%
Bankindestående	5,20%	5,20%	0,60%
Obligations afd. Formue før omk.	100,00%	100,00%	-3,36%

Kontantafdelingen	100,00%	100,00%	0,90%
--------------------------	----------------	----------------	--------------

Valgt Risikoprofil	Afkast som p.a. sats	Afkast procent året til dato
Høj Risiko	10,70%	8,00%
Mellem Risiko	5,70%	4,20%
Lav Risiko	0,60%	0,40%
Kontantafdelingen	1,20%	0,90%

FORMUE, RENTE OG RISIKO – DEN SIDSTE ARTIKEL I SERIEN AF 5

Af professor Michael Møller

I 2022 faldt obligationskurserne kraftigt, og det gjorde aktierne for den sag skyld også. Pensionsopsparer så deres pensionsformuer falde. Hvad der specielt overraskede mange var, at afkastet i "lav risiko" var endnu lavere end i "høj risiko".

Var det falsk varebetegnelse at kalde en afdeling "lav risiko", når årets afkast kunne blive så dårligt? Burde "lav risiko" ikke indebære, at afkastene ikke svingede ret meget fra år til år?

Svaret er, at det er ganske naturligt, at årets afkast kan svinge meget i en afdeling med navnet "lav risiko". Men det kræver lidt regnearbejde at indse det. Tricket ligger i at forstå, hvad der egentlig menes med begrebet "lav risiko".

Du forstår måske lettest problemet ved at tænke på den modsatte situation, nemlig køb af ejerbolig. Forestil dig, at du køber en ejerbolig. De færreste har købesummen kontant, så de må låne de fleste af pengene. Realkreditinstitutter har et umådeligt stort produktudbud, men den væsentligste skillelinje går imellem fast rente og variabel rente.

Hvis du vælger fast rente, så bliver det fastlagt i dag, hvad du skal betale i rente og afdrag de næste 30 år. Uanset om Nationalbanken sætter rente op eller ned, og uanset hvad der sker med obligationskurserne, så ved du på forhånd, at du betaler et fast årligt beløb hvert år.

Hvis du derimod vælger variabel rente, så kan du f.eks. vælge, at renten på lånet ændres hvert år. Så ved du ikke, hvad du skal betale i renter næste år. Det kan være 10.000 kr. det ene år og 50.000 kr. året efter.

Hvad opfatter du som mest sikkert? De fleste opfatter det som mest sikkert at optage et lån med fast rente, så de ved, hvad de skal betale hvert år de næste 30 år. De ønsker sikkerhed om den årlige ydelse (rente og eventuelle afdrag) de skal betale hvert år. Og hvad der måske er lige så vigtigt, dit realkreditinstitut, vil også mene, at det mest sikre er, at du optager et fast forrentet lån. Så føler realkreditinstituttet sig mere sikker på, at du kan betale renter og afdrag året efter. Den sikkerhed, du har kaldes også ydelsessikkerhed. Du kender den årlige ydelse med sikkerhed.

Men modstykket hertil er, at kursværdien af din obligationsgæld svinger fra uge til uge. Hvis markedsrenten på obligationer stiger, er det ensbetydende med, at obligationskurserne falder. Så hvis du vælger at have sikkerhed om ydelsen på din obligationsgæld, har du samtidig valgt at have usikkerhed om kursværdien af din obligationsgæld. Du må vælge, hvad det er, du vil have sikkerhed om. Du kan ikke have sikkerhed om begge dele.

Problemstillingen er den samme i forbindelse med investering af din pensionsopsparing, blot med modsat fortegn.

Forestil dig, at du står for at skal pensioneres i morgen. Du har en formue, der skal investeres, og du planlægger at bruge pengene over de næste 20 år. Du kan vælge mellem to måder at anbringe pengene på:

- Du kan sætte pengene i banken, hvor de forrentes med den til en hver tid gældende rente, som svinger over tid.
- Du kan købe en 20-årig annuitetsobligation. Den vil give dig en fast årlig ydelse at leve af (rente + afdrag) over de næste 20 år, uanset hvad der sker med renten på finansmarkederne.

Hvis du vælger den første løsning, vil du kun opleve små udsving i din formue fra år til år. Men det beløb, du kan hæve til forbrug, vil svinge meget. Hvis du vælger den anden løsning, vil formuen svinge meget, men det årlige beløb, du kan bruge til at leve for, vil være meget stabilt. Hvad synes du er mest sikkert?

Det kan også siges på en lidt anden måde: Renteændringer har to modsatrettede virkninger på medlemmerne. En rentestigning svarer til, at obligationerne falder i kurs. Det gælder specielt obligationer med fast rente i mange år. Når markedsrenten stiger, falder kursen på obligationerne kraftigt. Det gør isoleret set fondens medlemmer triste. Men samtidig giver rentestigningen også grund til, at medlemmerne kan glæde sig. For fremadrettet er renten højere. Dvs. når fonden skal ud at købe nye obligationer, enten fordi de får renter og afdrag på fondens obligationer, eller fordi medlemmerne indbetaler løbende, så kan disse penge investeres til en bedre rente. Dvs. pensionsformuen vil vokse hurtigere fremadrettet, hvilket gør medlemmerne glade.

De fleste af fondens medlemmer er på arbejdsmarkedet. De skal ikke bruge pengene de næste mange år. Og selv dem, der er gået på pension, skal ikke bruge alle pengene her og nu, pensionsformuen skal udbetales over en årrække.

Derfor investerer fonden fortrinsvis i lange obligationer. De svinger i værdi fra måned til måned, men det er ikke særligt interessant. Det interessante for medlemmerne er, om deres forventede pension svinger.

Fonden prøver lidt firkantet at investere i obligationer, således at det er ret ligegyldigt for medlemmerne, om renten går op eller ned. Et gammelt ord siger, at intet er så galt, at det ikke er godt for noget. Pensionsfonden prøver at investere, sådan at tingene "går lige op", så medlemmerne hverken skal føle glæde eller sorg, når renten ændrer sig.

Så når du ser, at obligationer er faldet i kurs, så overvej lige to minutter, om det er grund til at ærgre sig eller glæde dig. Det er ikke så simpelt, som det måske ser ud til.

Er denne forklaring ufuldstændig? Ja. Men håbet er, at den alligevel har givet dig øget forståelse og noget at tænke over. Pensionsøkonomi er desværre kompliceret. Og så har vi endda ikke inddraget inflation og skat! Useriøse journalister efterlyser indimellem en kort, forståelig og dækkende forklaring af pensionsordninger. Det er lige så urimeligt, som når prinsesser i eventyr forlanger, at helten skal bringe hende den ring, hun har tabt i havet.

LIFE CYCLE MODELLEN - ÅRGANG 1964 OG 1974 SKIFTER RISIKO I 2024

Alders-interval	Under 50 år	50 - 59 år	60 år og derover
Risiko-grupper	Høj Risiko	Mellem Risiko	Lav Risiko

Som bekendt har fonden en Life Cycle model som varierer medlemmernes andel af aktier i pensionsopsparingen med alderen. Alle indplaceres efter alder i henholdsvis høj, mellem eller lav risiko som vist i skema til venstre.

Som det fremgår af fondens vedtægter, vil medlemmer der fylder henholdsvis 50 år (årgang 1974) og 60 år (årgang 1964) i 2024, automatisk blive overført til en ny risikoprofil jf. skema primo januar 2024 efter tilskrivning af foregående års afkast og PAL-skat.

Der kan være individuelle forhold, der taler for, at medlemmerne skal vælge en anden placering end udgangspunktet. Når du har modtaget brev fra CS Pensionsfond om, at vi skifter din risikoprofil d. 01-01-2024, og hvis du ikke ønsker den automatiske risikoændring, skal fonden gøres opmærksom på dette senest d. 16. december 2023. Der kan frit vælges mellem de nævnte risikogrupper, og placering af hele formuen i Kontantafdelingen er også en mulighed. Formular til risikoskift kan du finde på fondens hjemmeside; cspensionsfond.dk

For at lette beslutningstagningen, har bestyrelsen en generel anbefaling til tjenestemænd:

Meget kort: For tjenestemandsansatte medlemmer er pensionen fra CS Pensionsfond ikke den primære pension. Tjenestemandspensionen vil således typisk udgøre et sted mellem 80-90 % af den samlede pension fra forsvaret, og medlemmets pension i fonden vil tilsvarende typisk udgøre et sted mellem 10-20 %. Tjenestemandspensionen er en meget sikker pension, som er uafhængig af udviklingen i aktiekurser og rente. Disse medlemmer kan derfor godt tåle en 75 % aktieandel, selv når de er over 50 år eller 60 år.

Har spørgsmål til risikogrupper og indplacering, er du som altid meget velkommen til at ringe til fonden.

ORIENTERING OM DEN ÅRLIGE OVERFLYTNING TIL AOS FOR AKTIVE INDBETALERE

Hvert år primo december måned vil CS Pensionsfond fordele årets indbetaling på henholdsvis medlemmets Arbejdsmarkeds-pension (AMP) og Aldersopsparring (AOS). Denne fordeling sker med hensyntagen til gældende regler på området, herunder kravet om, at maksimalt 1/6 af det samlede pensionsbidrag kan indskydes på en AOS samt Pensionsbeskatningslovens årlige loft for indskud på AOS (kr. 8.800,- i 2023). CS Pensionsfond beregner, indberetter og afregner nettoskat af indbetalingen, ligesom transaktionerne fremgår af dit kontoudtog.

Der kan ikke indbetales frivillige bidrag til AOS i CS Pensionsfond. Men man kan indbetale frivilligt til sin AMP igennem Forsvaret, og med overførslen fra AMP til AOS primo december, giver det opsparerne mulighed for at få så meget som muligt over på sin AOS, uden at ramme max indbetalingen.

I 2023 vil der max. blive overført kr. 8.760,- netto (kr. 14.600,- brutto) fra din AMP til din AOS.

Medlemmer der har eller overvejer, at oprette AOS ved andre pensionsselskaber eller pengeinstitutter skal gøre op med sig selv, om de ønsker en AOS ved fonden, da langt de fleste vil være tæt på loftet for indbetaling.

Det er VIGTIGT, at du giver os besked, hvis du IKKE ønsker at benytte dig af muligheden for overførsel til en AOS hos os. Max beløbet på de kr. 8.800,- netto, skal ses ud fra ALLE indbetalinger du måtte have på AOS i Danmark – sammenlagt.

Hvis du har mindre end 7 år til folkepensionsalder har du mulighed for at indbetale op til kr. 56.900,- netto (kr. 94.800,- brutto) på en aldersopsparring. Kontakt os hvis du ønsker dette, eller vil høre nærmere.

CS PENSIONS FOND FORVENTES AT KOMME UNDER FINANSTILSYNET

I dag er CS Pensionsfond under tilsyn af Forsvarsministeriet, men dette bliver ændret fra 1. januar 2025, hvis fonden som det forventes, i stedet kommer under tilsyn af Finanstilsynet.

Som medlem af fonden kommer du ikke til at mærke forskel. Vi vil stadig yde den gode service og nære kontakt med vores medlemmer. Fondens vil fortsat sikre et enkelt og transparent pensionsprodukt til minimale omkostninger, med mulighed for at opnå det bedst mulige investeringsafkast på et markedskonformt niveau i forhold til valg af risikoprofil.

Finanstilsynets vigtigste opgave er at føre tilsyn med finansielle virksomheder i Danmark, herunder pensionskasser. I dette tilfælde sikrer Finanstilsynet, at pensionskasserne forvalter medlemmernes

opsparede penge på en ansvarlig måde, og at der er tilstrækkelig kapital i forhold til pensionstilsagn og de risici, pensionskasserne påtager sig.

Som en konsekvens af at medlemmernes opsparing i pensionsfondens er vokset til knap syv milliarder kroner, og denne formue i fonden i stigende grad udgør den primære pension, da ansættelser i Forsvaret nu sker på overenskomstvilkår, er det en naturlig udvikling, at opgaven med tilsyn skifter fra Forsvarsministeriet til Finanstilsynet.

Der er dog fortsat en række forhold, der skal falde på plads. Bl.a. skal der fremsendes en formel ansøgning til Finanstilsynet, ligesom overgangen fra Forsvarsministeriet til Finanstilsynet skal godkendes af fondens repræsentantskab.

GODDAG OG FARVEL TIL MEDARBEJDERE TIL FONDEN

Pr. 1. oktober 2023 fik fonden ny pensionsrådgiver/-specialist, Tina Karlsson, der er bankuddannet, og i de sidste ca. 18 år arbejdet som pensionsrådgiver/-specialist i et større pengeinstitut.

Samtidig har vi sagt farvel til Karin Poulsen, der nu har valgt at gå på pension efter at have været ansat i over 20 år ved fonden. Stor tak til Karin for den store indsats gennem de mange år og held og lykke med pensionisttilværelsen

ÅBNINGSTIDER OG UDBETALINGSFRISTER VED ÅRSSKIFTET 2023-2024

Kontoret er lukket for ekspeditioner / henvendelser fra og med fredag d. 22/12-2023 til og med fredag d. 29/12-2023. Vi er tilbage på kontoret tirsdag d. 2. januar 2024, kl. 09:00 - 15:00

Sidste udbetalingsdag i 2023 er onsdag d. 20-12-2023. Ønske om udbetaling skal være fonden i hænde senest tirsdag d. 19/12-2023 kl. 10.00.

Første mulige udbetalingsdato i den nye år er fredag d. 26/01-2024.

